

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

ویژه نامه هفته دفاع مقدس

دفاع مقدس

جنگ تحمیلی و شکوفایی استعدادها در بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله)

جنگ، کار پیچیده‌ای است. مدیریت جنگ و فرماندهی جنگ، کار بسیار سنگین و پیچیده‌ای است. این کار را جوان‌های نارس ما در بسیاری از بخش‌ها انجام می‌دادند. این تدبیر، این حکمت، چیز بسیار شگفت‌آوری است؛ مظهر شکوفایی استعدادها و ظرفیت هاست. چقدر جوان‌های کم‌سال رفتند در جبهه و توانستند در آن جا کارهای بزرگ از خودشان نشان بدهند. بعضی شهید شدند، بعضی هم جزو سرمایه‌های انقلاب بودند، بعدها کشور از این‌ها استفاده کرد. حقیقتاً این جوری بود که سپاه پاسداران یکی از مراکز صدور نیرو به همه جای کشور شده در طول این بیست و هفت هشت سال؛ به خاطر این که جنگ توانست از یک مجموعه‌ی جوان، مجموعه‌ای از عناصر کارآمد و بااستعداد درست کند و تحویل بدهد؛ چون استعدادها در این‌ها شکوفا شد. (۱۳۸۸/۶/۲۴)

مفهومی از واژه جنگ

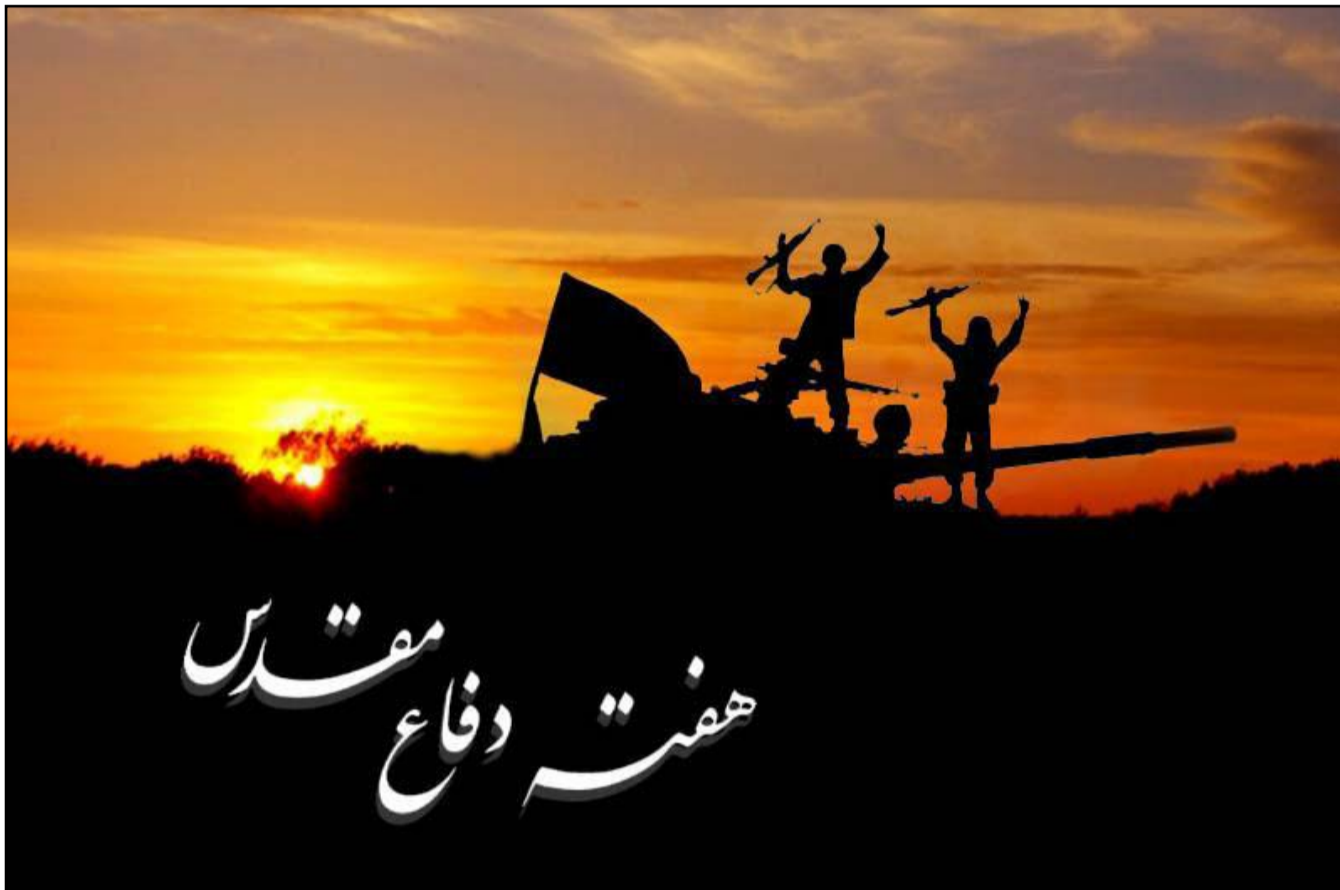
کلمه جنگ به معنی جدال، ستیز و پیکار می‌باشد. معادل این واژه در لغت عربی «حَرْبٌ» می‌باشد. اصل واژه حرب، تاراج، غارت و ربودن غنائم در جنگ است. از این رو هر تاراجی حرب نامیده شده است. (ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، راغب اصفهانی، مترجم: خسروی، ج ۱، ص ۴۶۴)

جهاد و جنگ از مقوله‌هایی است که با رعایت اصول و قوانینی در اسلام تجویز شده است. نمونه‌ای از اهتمام قرآن به رعایت اصول و شرایط در آیه «وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ»، «و در راه خدا، با کسانی که با شما می‌جنگند، بجنگید، و [لی] از اندازه درنگزید، زیرا خداوند تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد». (بقره/۱۹۰) می‌باشد.

به عبارتی در این آیه ابتدا به قید «فی سبیل الله» توجه داشته که جنگ و قتال در صورتی آغاز می‌شود که گروهی بخواهند در راه خدا با شما بجنگند در این جا شما هم باید بجنگید. در عین حال به یکی دیگر از اصول در جنگ نیز اشاره داشته که از حد تجاوز نکنید. آیاتی نیز در قرآن مشاهده می‌شود که غالب آن‌ها در صدد بالا بردن روحیه رزمندگان اسلام و تسلی دادن به آن‌ها می‌باشد. از قبیل آیه «إِنْ يَمْسِكُكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ»، «اگر به شما آسیبی رسیده، آن قوم را نیز آسیبی نظیر آن رسید». (آل عمران/۱۴۰) در آیه فوق واژه «قَرْحٌ» در لغت به معنی جراحتی است که از خارج مثل زخم شمشیر وارد می‌شود. (قاموس قرآن، قرشی، ج ۵، ص ۲۹۹) آیت الله مکارم شیرازی در تفسیر این فراز از آیه می‌گوید که دشمنان در جنگ بدر از مسلمانان شکست خوردند و در جنگ احد شکست خود را بر اثر غفلت مسلمانان جبران کردند و تاکید می‌کند که مسلمانان نباید از شکست بترسید. (رک: مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۱۰۹) علامه طباطبایی نیز این گونه تفسیر کرده اند که کلمه «قَرْحٌ» در آیه مورد بحث کنایه از آسیبی است که در جنگ احد به مسلمین که یک فرد واحد فرض شده‌اند از ناحیه دشمن رسید، یعنی جمعی از ایشان کشته و گروهی مجروح گردیدند و موقعیت فتح با این که نزدیک شده بود از ایشان فوت گردید. (ترجمه تفسیر المیزان، طباطبایی، مترجم: موسوی همدانی، ج ۴، ص ۴۱)

بنابراین آیه در مورد جنگ احد است که دشمنان پیروز شدند در حالی که در جنگ بدر مسلمانان به پیروزی رسیدند و در احد شکست خوردند. مهم‌ترین درسی که این آیه دارد ترسیدن از شکست‌ها است و این که غفلت‌ها یکی از زمینه‌های شکست را به تدریج فراهم می‌نماید.

از این رو انسان باید به گونه‌ای زندگی کند و با شرایط مدارا نماید که غفلت‌ها او را به سمت شکست سوق ندهد و اگر شکستی به او رسید، شکست‌ها پل پیروزی در آینده شوند و این امر جز با اتکاء به خداوند متعال، صبر و مقاومت امکان پذیر نیست.

هفته دفاع مقدس

ماهیت جنگ

اگر چه جنگ فی نفسه پدیده‌ای مذموم و اسف بار است اما به جهاتی چند، گاه مذمت جنگ امری نسبی و اعتباری تلقی می‌شود و این نکته‌ای است که بعضی خردمندان نیز بدان تصریح کرده‌اند. جنگ میدان و معیار آزمایش است که می‌تواند محک شناخت واقعی گرایش‌ها و اندیشه‌های آدمی باشد و افق نوین را در عرصه اندیشه و فرهنگ و تاریخ اقوام و ملت‌ها پدید آورد. (جبهه‌ای نو در فرهنگ شناسی ایران، مهرآبادی و کمری، ج ۱، ص ۱۲۳)

از جهتی اگر به ماهیت و جوهره مبارزه توجه نگردد، در برنامه ریزی مبارزاتی و سازماندهی نیروهای مبارزه و اتخاذ شیوه و مقدار سرمایه گذاری و بهره‌گیری از سرمایه‌ها، توفیق لازم به عمل نخواهد آمد. لذا بر رهبران مبارز و مجاهد و جبهه‌ای واجب است که پیش از هر عملیاتی به معرفی و تفسیر ماهیت مبارزه خود اقدام کنند. (سیری در اندیشه‌های دفاعی امام خمینی (ره)، دبیرخانه تبیین اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خمینی، ج ۱، ص ۱۵۱)

شهید مطهری نیز در باب ماهیت و فلسفه جنگ چنین گفته است: «بعضی‌ها معتقدند، اساساً در دین نباید جهاد وجود داشته باشد. در دین نباید قانون جنگ وجود داشته باشد. دین باید بر ضد جنگ باشد نه این که خودش قانون جنگ وضع کرده باشد و ما می‌دانیم که یکی از فروغ دین اسلام، جهاد است. (جهاد، مطهری، ص ۱۲) اگر قومی یا ملتی حیاتش از ناحیه دیگری در معرض خطر قرار گرفت، این جا دفاع از حیات امری مشروع است. همچنین اگر ثروتش و مالکیتش مورد تهاجم قرار گرفت، باز از نظر حقوق انسانی اش حق دارد که از ثروت خودش دفاع کند یا یک ملت اگر یک قوم دیگری بخواهند ثروت او را تصاحب کنند و به نحوی ببرند، حق دارد که از ثروت خویش دفاع کند و لو با جنگ. (جهاد، مطهری، ص ۴۰)

آغاز جنگ

عوامل تجاوز به سرزمین‌ها را می‌توان در اموری از قبیل ارتش منسجم قوی، دسترسی به تجهیزات نظامی، اقتصاد پویا، انسجام درونی بر شمرد. (رک: ضرورت تداوم دفاع مقدس، الهی، ص ۴۴-۴۶) علاوه بر مواردی که ذکر شد. یکی از علت‌های اصلی وقوع جنگ بین کشورها اختلافی است که استمرار جهت رسیدن به منافع شوم خود بین کشورها ایجاد می‌کند و آن‌ها را به سمت تنازع می‌کشاند. استمرار با ایجاد اختلاف مرزی بین عراق و کشورهای همسایه و از آن جمله ایران، از این اختلافات به عنوان ابزاری برای سلطه‌گری در منطقه سود جسته است. (ضرورت تداوم دفاع مقدس، الهی، ص ۳-۴) تا این که در ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۹ ارتش عراق هجوم وسیع و از پیش سازماندهی شده‌ای را به داخل خاک کشورمان آغاز کرد. هجومی که

منجر به یکی از طولانی‌ترین و ویرانگرترین جنگ‌های دنیا پس از پایان جنگ جهانی دوم و همچنین یکی از غم‌انگیزترین و در عین حال افتخار آمیزترین حماسه‌های تاریخ میهن عزیز ما گردید. (تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، ولایتی، ص ۶۴)

دلایل آغاز جنگ

وقوع جنگ بین کشور عراق و ایران به دلایلی بر می‌گردد، که تفصیل آن در متون تاریخی کشورمان آمده است و مطالعه به آن منابع ارجاع داده می‌شود. در این قسمت به اختصار به برشماری تعدادی از دلایل اکتفا می‌شود.

اختلافات مرزی قبل از تاسیس دولت عراق، اختلافات ایران و عراق از ابتدای تشکیل دولت عراق، روابط ایران و عراق پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، ادعاهای عراق برای تجاوز به ایران و رد استدلال‌های عراق. (تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، ولایتی، ص ۱۵ - ۴۴)

در باب اختلافات مرزی ایران و عراق می‌توان به مرز مشترک بین دو کشور اشاره‌ای داشت که شامل اروند رود، رودخانه‌های خین، دویرج، میمه، کنجان چم، تلخاب، کنگاکوش، کنه کیود، الوند، قوره تو، سیروان، قزلقه سو، گلاس، ژاژاوه، هور العظیم، خشکی می‌باشد. بنابراین از مجموع ۸۷۳۱ کیلومتر طول مرز، ایران در بخش عمده‌ای، یعنی حدود ۱۶۱۰ کیلومتر با عراق در خاک و آب (رودخانه‌های مختلف) هم مرز است. (تقویم تاریخ دفاع مقدس (آخرین روزهای صلح)، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی، زیر نظر: بهروزی، ص ۴۹ - ۵۰)

همان گونه که مطرح شد، پیروزی انقلاب اسلامی ایران نیز به عنوان یکی از دلایل شروع جنگ بود، زیرا پیروزی انقلاب ایران در سال و ناکامی کاخ سفید در مهار انقلاب، آمریکا را بر آن داشت تا از طریق تجاوز به خاک ایران، حاکمیت و اقتدار خود را از طریق یک کشور عربی به ایران و خاورمیانه استحکام بخشد. (تقویم تاریخ دفاع مقدس (آخرین روزهای صلح)، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی، زیر نظر: بهروزی، ص ۷)

همچنین از ادعاهای عراق برای تجاوز به خاک ایران سخن به میان آمده که این استدلال‌ها رد می‌شود. به عبارتی دلایل عراق در توجیه لغو یک جانبه عهدنامه ۱۹۷۵ و حمله به ایران عمدتاً به دلایلی مانند نقض عهدنامه توسط ایران، عدم استرداد سرزمین‌هایی که به موجب عهدنامه ۱۹۷۵ می‌بایست به عراق بازگردانده می‌شد، رفتار ناروای ایران با اعراب خوزستان و عدم استرداد سه جزیره عربی در خلیج فارس بر می‌گشت. (تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق علیه

نقش شورای امنیت در جنگ

شورای امنیت سازمان ملل متحد یک روز پس از حمله عراق علیه ایران، اولین اقدامش را در قبال جنگ با صدور بیانیه ۲۳ سپتامبر ۱۹۸۰ میلادی، ۱ مهر ۱۳۵۹ به انجام رسانید و ۵ روز بعد از آن نخستین قطعنامه خود را صادر کرد.

این روند با صدور ۸ قطعنامه و بیش از ۵ بیانیه دیگر ادامه یافت. عمده این قطعنامه‌ها و بیانیه‌ها صرفاً جنبه توصیه داشت ولی قطعنامه ۵۹۸ یک استثناء در این مورد است، زیرا این قطعنامه یک تصمیم یا پیشنهاد‌های اجرایی برای پایان دادن به جنگ ۲۸۸۷ روزه عراق علیه ایران به شمار می‌رود. (دو جنگ دو داوری، شیرودی، ص ۴۴) سرانجام ناتوانی این سازمان در ایفای نقشی که جامعه جهانی بر اساس منشور ملل متحد به آن واگذار کرده بود و ساختار ناکارآمد شورای امنیت که به عنوان مهم‌ترین رکن تصمیم‌گیری و حافظ صلح جهانی است، نمایان شد. (دو جنگ دو داوری، شیرودی، ص ۲۴۳)

شکست صدام

در عراق فاجعه شکست، جایگاه صدام را متزلزل تر کرد. در واقع عملیات فتح المبین بزرگترین عملیات تا آن روز جنگ بود که عراق تحقیر آمیزترین شکست را متحمل شد و تقریباً سه لشکر خود را کامل از دست داد.

۲۳ فروردین، سوریه با عراق توافق کرد و لوله‌های نفتی عراق را که از سوریه می‌گذشت، بست. صدام در جلسه فرماندهان حزب بعث از تاریخچه حزب بعث و دشمنی‌های سوریه گفت و معتقد بود، دشمنی جدید آن‌ها ربطی به جنگ ندارد.

وی بیان داشت که به دنبال جنگ نبوده و برای جلوگیری از تهدید ایرانی‌ها حمله کرده است. همچنین اعتراف کرد که ما حاضریم همین الان خاک ایران و خرمشهر را تخلیه کنیم ولی چه تضمینی وجود دارد که در صورت عقب نشینی ما ایران به عراق حمله کند. او در توجیه تعداد بالای اسرایش در این عملیات به جنگ جهانی دوم اشاره کرد که کشورهای پیروز هزاران اسیر داده‌اند و ما دنبال جنگ نبوده‌ایم و برای آن آمادگی نداشتیم. در آن جلسه صدام سخت می‌توانست جمله ای قدرتمندانه بگوید. می‌گفت: من دیگر آن صدامی نیستم که در کاخ ریاست جمهوری بنشینم. به مرزهای جنگ می‌روم و با ایرانی‌ها می‌جنگم. (رک: دایرة المعارف مصور تاریخ جنگ ایران و عراق، شیر علی نیا، ص ۱۴۹ - ۱۵۰)

انواع دفاع

امام خمینی (ره) جهاد را دو نوع ابتدایی و دفاعی برشمرده‌اند. که در قالب دفاع از اسلام و مکتب و نفس، مال، عرض و ... قرار می‌گیرد. رهبر معظم کشورمان آیت الله خامنه‌ای نیز در باب جنگ فرموده‌اند: «این جنگ، یک جنگ دفاعی بود. جنگ دفاعی با جنگ تهاجمی فرق

دارد؛ جنگ تدافعی و دفاعی، محل بروز غیرت و تعصب و وفاداری عمیق انسان‌ها به آرمان‌هایی است که به آن‌ها پایبند است». (۱۳۸۵/۷/۲۹) یکی دیگر از انواع جنگ‌ها، جنگ روانی است که ابزارها و محورهای این جنگ را می‌توان در اموری همچون انتشار شایعه، استفاده از شعارهای رزمی و حماسی، تظاهر به قوی بودن، ایراد خطبه در شروع جنگ، پایبندی به مقدسات خود و حمله به مقدسات طرف مقابل، ارسال نامه توسط سفیران و مبارز طلبی اشاره کرد. (رک: پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن)

از دیگر محورهای حمله دشمن، نشانه گرفتن فرهنگ و هویت ملت‌ها می‌باشد که از آن به تهاجم فرهنگی تعبیر می‌شود و در واقع با هدف زودن هویت فرهنگی و وابسته کردن جوامع از نظر فکری و فرهنگی به جوامع استعمارگر انجام می‌شود که این وابستگی خود به خود منشأ تمام وابستگی‌ها است. (سیری در اندیشه‌های دفاعی امام خمینی (ره)، دبیر خانه تبیین اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خمینی، ج ۱، ص ۲۹۳) از این رو شناخت راه‌های مقابله با آن اهمیت بسزایی دارد که در تبیین راه‌های مقابله با آن می‌توان به ارائه کردن اسلام واقعی و نقش رسانه‌های جمعی، امر به معروف و نهی از منکر، توجه به جوانان و ... اشاره کرد. (رک: سیری در اندیشه‌های دفاعی امام خمینی (ره)، دبیر خانه تبیین اندیشه‌های دفاعی حضرت امام خمینی، ج ۱، ص ۳۰۳ - ۳۰۵)

فرهنگ جبهه

در کنار تهاجماتی که شکل گرفت. مقوله‌ای به نام فرهنگ جبهه رشد کرد. این فرهنگ در سه عرصه گفتار، نوشتار و رفتار به عنوان معارف عامه و فرهنگ عمومی جبهه‌ها نشان دهنده قسمت اعظم رفتار و محتویات ذهنی، روحیه و افق فکری، ذوق و سلیقه رزمندگان در طول سالیان دفاع مقدس است که در واقع از نخستین رویارویی حق و باطل در صدر اسلام به خصوص نهضت امام حسین (ع) پدید آمده و پس از گذشت قرن‌ها فرصت یافته تا در عرصه جنگ تحمیلی خود را نشان دهد. فرهنگ جبهه بیشتر شفاهی و انتقال آن سینه به سینه بوده است و در طول هشت سال مبارزه تکیه گاه ناملاطمت‌هایی بوده که خواه و ناخواه در جبهه‌های ما وجود داشته است. (فرهنگ جبهه؛ اصطلاحات و تعبیرات، فهیمی، ج ۱، ص ۱۱)

برخی از این اصطلاحات و عبارات در نوع خود محل توجه‌اند و هر کدام داستان و سرگذشت تاریخی دارند مثل سه راه مقاومت، پیچ منافقین، تپه جهاد، جاده شهادت، در ارتفاعات الله اکبر، دهکده حضرت رسول (ص)، شهید زنده و ... (فرهنگ جبهه؛ اصطلاحات و تعبیرات، فهیمی، ج ۱، ص ۲۳) این گونه می‌توان گفت که فرهنگ جبهه، فرهنگ اسراف نبود بلکه فرهنگ قناعت، ایثار، استقامت، عزت نفس و ... بود. (رک: سیمای وارستگان، معصومی گراشی، ص ۱۱۵)

شماری از آثار جنگ تحمیلی

جنگ مقوله چند جانبه‌ای است که آثار مثبت و منفی را به همراه دارد. آثار منفی آن عبارت است از آوارگی، اسارت، اشغال سرزمین، سلب آرامش،

آسیب دیدن امکانات و سرمایه کشورها از جمله مالی، انسانی و ... امام خمینی (ره) نیز در مورد جنگ و اثرش فرموده‌اند: «جنگ هم یک مساله‌ای بود که انسان خیال می‌کرد که یک هائله‌ای است برای ما و یک مساله‌ای است بسیار مهم لکن معلوم شد که منافعش بیشتر از ضررهایش بود. آن انسجامی که در اثر جنگ، بین قشرها پیدا شد و آن معنای روحانی و معنوی‌ای که در خود سربازان عزیز از ارتش و ژاندارمری و سپاه پاسداران به نمایش گذاشته شد و آن روح تعاونی که در همه ملت از زن و مرد در سرتاسر کشور تحقق پیدا کرد، به دنیا فهماند که این مساله‌ای که در ایران است با همه مسائل جداست. (صحیفه نور، موسوی خمینی، ج ۱۶، ص ۱۸-۱۹)

از این رو می‌توان آثار مثبت جنگ برای ایران در طول هشت سال دفاع مقدس را بر شمرد که ایمان، مقاومت و شهادت در راه خدا از مهم‌ترین آن‌ها می‌باشد. (جبهه‌ای نو در فرهنگ شناسی ایران، مهرآبادی و کمری، ج ۱، ص ۱۲۳) سایر آثار در قالب اعتماد به نفس، شکوفایی استعداد، رشد باورهای دینی، تولد تفکر بسیجی، رشد فضایل اخلاقی و معنوی، تحول در صنایع دفاعی کشور، حضور داوطلبانه‌ی مردم در جبهه‌ها، سنجش ظرفیت دفاعی مردم، نیروهای مردمی عشایری، تجارب در زمینه‌های مختلف و تحکیم وحدت ملی (رک: تاریخ دفاع مقدس، منصوری لاریجانی، ص ۱-۱۳)، شناخته شدن چهره منافقان و لیبرال‌ها، توانمندی پر شکوه ایران در رویارویی با ابر قدرت‌ها، رشد شجره طیبه جمهوری اسلامی ایران (رک: گذری بر دو سال جنگ، دفتر سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ص ۲۲ و ۳۱-۳۴)، اتحاد داخل کشور (مبانی دفاع از دیدگاه امام خمینی در دفاع مقدس با تحلیلی مقایسه‌ای، بنی لوحی، ص ۵۳) و ... قرار می‌گیرد.

حضرت آیت الله خامنه‌ای نیز در این زمینه می‌فرمایند: «یکی از برکات دفاع هشت ساله ما، همین پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیکی و ساخت دقیق‌ترین ابزارهاست که با دست خالی و بدون هیچ سابقه‌ای آن‌ها را به دست آوردیم و جزو موجودی ملت ایران شده است». (۱۳۷۴/۶/۲۹)

اما پیامدهای به یادماندنی

در کنار پیامدهایی که تاکنون ذکر شد و اکنون شاهد آن هستیم، باید به پیامدی ماندگار و جاودانه اشاره کنیم که برای همیشه در تاریخ این مرز و بوم ثبت شده است و تصاویر و سخنان در زمان‌های مختلف بعد از جنگ تحمیلی گویای آن است. پیامدهایی که خواننده با خواندن آن، مخاطب با شنیدنش به فکر فرو می‌رود که در آن شرایط چگونه عده‌ای از جان، مال، خانواده، فرزند و هزاران آرزوی خود دل بریدند و روانه میدان عشق و شهادت شدند.

۱. جبهه‌های معنویت

جبهه جنگ صحنه کارزار و محل رزم و مکان ستیز است که همین فضای خشک و طاقت فرسای آهنی و دود و باروت چنان با گرمی راز و نیازهای عارفانه و طراوت اشک و لطافت روح‌های عاشقانه عطر آگین شده بود که انسان نه خود را در میدان رزم بلکه در فضای روحانی و در صحن حرم امام حسین (ع) در جذب، خلوص، زیارت و دعا می‌یافت. (سیمای وارستگان، معصومی گراشی، ص ۱۱۲)

مقام معظم رهبری نیز در این باره فرمودند: «آن عزتی، اعتماد به نفسی، احساس اقتداری که از ناحیه‌ی معنویت رزمندگان ما و جامعه‌ی اسلامی ما احساس شد و توانست آن حادثه‌ی عجیب و شگفت‌انگیز - یعنی پیروزی در دفاع مقدس و شکست نخوردن در مقابل تهاجم این همه دشمن - را رقم بزند، آن خصوصیات، آن خصلت‌ها، برای ملت ما، برای کشور ما، یکی از بزرگترین نیازهاست». (۱۳۸۸/۶/۲۴)

۲. اسوه‌های جبهه

جبهه دفاع مقدس در زمان جنگ و پس از آن حماسه‌هایی آفرید و به یادگار گذاشت. این حماسه به جهات زیادی با حماسه «حر» پیوند خورده است که در یک چشم بر هم زدن از مرز شقاوت گذشت و به امام حسین (ع) پیوست و تنها در یک لحظه تاریخی تصمیم گرفت و از بن بست مادیات و هر آن چه رنگ و بوی دنیائی داشت،

شهادت و شیرینی

در قسمتی از وصیت نامه شهید سید جواد مجید پور خطاب به پدر و مادرش می نویسد: « پدر و مادر عزیزم اگر در راه خدا کشته شوم، ناراحت نباشید. بلکه خوشی کنید، بر قبرم نگرید، شاد باشید و بر مزارم شیرینی پخش کنید...». (رک: پیام شهید، واعظی، ص ۹۴)

کرخه و شهادت و ...

کرخه ای معبد یاران خدا

کرخه ای شاهد اعجاز خدا

کرخه ای یاد همه خاطره ها

بوی خاک تو شفای غم ما

کرخه ای سینه غم دار زمین

از چه خاموش شدی باز چنین

کرخه ای همدم عشاق حسین

یاوران پدر پیر خمین

کرخه آیا خیرت هست زما

ما که ماندیم ز خوبان تو جا

کرخه آیا غم ما می دانی

قصه ماتم ما می خوانی

کرخه آیا دل تو سنگ شده

مثل ما سینه تو تنگ شده

کرخه از سوز چه کس سوخته ای

دیده بر راه چه کس دوخته ای

کرخه کو خیمه گاه یارانت

کرخه کو زمزمه قرآنت

کرخه کو راز و نیاز سحرت

نیست دیگر ز عزیزان خیرت

کرخه این درد که پنهان داری

دانم از هجر عزیزان داری

کرخه رفتند محبان خدا

همه رفتند به نام زهرا (س)

دامنت از چه غمی می سوزی

دام دل بهر چه کس می دوزی

باش خاموش به شب های دراز

باش در حسرت آوای نماز

(زنده باد کمیل، مطلق، ص ۸۶)

و کسانی را که به هر دلیل توانایی انجام کار نداشتند را پارو می کرد. به خاطر دارم مدتی قبل از شهادتش، در حال عبور از خیابان سعید قزوین بودم که ناگهان عباس را دیدم. او معلولی را که از هر دو پا عاجز بود و توان حرکت نداشت، بر دوش گرفته و برای این که شناخته نشود، پارچه ای نازک بر سرکشیده بود. من او را شناختم و با این گمان که، خدای ناکرده برای بستگانش حادثه ای رخ داده، پیش او رفتم. سلام کردم و با شگفتی پرسیدم: عباس چه اتفاقی افتاده؟ به کجا می روی؟ او که از دیدن من غافلگیر شده بود، اندکی ایستاد و گفت: این پیرمرد را برای استحمام به حمام می برم. او کسی را ندارد و مدتی است که به حمام نرفته است. با دیدن این صحنه، تکانی خوردم و در دل، روح بلند او را تحسین کردم». (سایت شهید صالحین)

شهید فلاح هاشمیان و شوق دیدار

علی اکبر رجب پور هم‌مرز شهید سید حسن فلاح هاشمیان نقل می کند که: «آن روز برای انجام عملیات کربلای پنج آماده می شدیم. سید حسن فلاح هاشمیان خیلی تاکید داشت که همه لباس نو بپوشند. اصرار زیادش مرا واداشت تا دلیل آن را بپرسم.

گفت: «باید با لباس های نو شادی مان را نمایان سازیم. لباس نو پوشیدن در عملیات، عشق و علاقه به معشوق را نشان می دهد». سید حسن آن قدر شوق و ذوق عملیات داشت که انگار دارد به یک مجلس جشن و شادی می رود». (افلاکیان خاکی، نخعی، ص ۸۰)

رد شد. (رک: حسین در بهار شهادت، اصغری، ص ۵)
اسوه های شهادت و رشادت جبهه های نبرد آن قدر فراوان اند که در این نوشتار مجال پرداختن به آن ها نیست. از این رو به گوشه ای از آن ها اشاره می شود.

گوشه ای از نیایش های شهید چمران

از شهید چمران در تاریخ کشورمان به عنوان یکی از مجاهدان نمونه و دلاور مردان عرصه پیکار نام برده شده است که در مناجات و ارتباطش با خداوند این گونه راز و نیاز می کرد:
« همیشه می خواستم که شمع باشم و بسوزم و نور بدهم و نمونه ای از مبارزه و کلمه حق و مقاومت در مقابل ظلم باشم.
می خواستم همیشه مظهر فداکاری و شجاعت باشم و پرچم شهادت را در راه خدا به دوش بکشم.
می خواستم در دریای فقر غوطه بخورم و دست نیاز به سوی کسی دراز نکنم.
می خواستم فریاد شوم و زمین و آسمان را با فداکاری و آسمان و پایداری خود بلرزانم.
می خواستم میزان حق و باطل باشم و دروغگویان و مصلحت طلبان و غرض ورزان را رسوا کنم.

می خواستم آن چنان نمونه ای در برابر مردم به وجود آورم که هیچ حجتی برای چپ و راست نماند و طریق مستقیم روشن و صریح و معلوم باشد و هر کسی در معرکه سرنوشت مورد امتحان سخت قرار بگیرد و راه فرار برای کسی نماند...».

(زمزم عشق: شرح مفاهیم عرفانی در نیایش های شهید چمران، منصوری لاریجانی، ص ۱۳۹ - ۱۴۰)

شهید برونسی و جنگ

شهید برونسی با شروع جنگ تحمیلی در اولین روزهای جنگ به جبهه روی آورد که این دوران، برگ زرین دیگری در تاریخ زندگی او می شود. به خاطر لیاقت و رشادت هایی که از خود نشان می دهد، مسئولیت های مختلفی را به عهده او می گذارند که آخرین مسئولیت او فرماندهی تیپ هجده جوادالائم (ع) است که قبل از عملیات خیبر عهده دار آن می شود. سرانجام در ۱۳۶۳/۱۲/۲۳ به شهادت رسید. (خاک های نرم کوشک، عاکف، ص ۱۰)

محرومان در فکر شهید بابایی

از میرزا کرم زمانی نقل شده است که شهید عباس بابایی: «همیشه در فکر مردم بی بضاعت بوده در فصل تابستان به سراغ کشاورزان و باغبانان پیری که ناتوان بودند و وضع خوبی نداشتند، می رفت و آنان را در برداشت محصولاتشان یاری می کرد. زمستان ها وقتی برف می بارید پارویی بر می داشت و پشت بام خانه های درماندگان

